

Sandsbygð hevur e

Núverandi kirkja á Sandi, sum varð vígd hin 8. september í 1839, er hin sætta í røðini. Nú kirkjan er farin um tey 175 verður serstøk gudstænasta og hátíðarhald á Sandi sunnudagin

Vilmund Jacobsen

Sands kirkja er gomul trækirkja, bygð í 1839. Í 1988 varð kirkjan rakt av herviligum eldsbruna, men varð liðugt umvæld til 150 ára dagin árið eftir - í 1989.

Sandsbygð hevur sambært keldum sín uppruna í víkingatíðini, tá landnámsmenn úr Noregi tóku land í Føroyum, helst um ár 825. Bygdin telist soleiðis millum elstu bygdir í Føroyum og bygðin telist eisini millum størstu markatalsbygdir í Føroyum. Her er stórir sandur við einastu sandheggjum - róptir mølheggjar - í Føroyum.

Sandheggjarnir eru vorðnir til í einum samanspæli millum sand og plantuvøkstur, sum er førður á staðið við vindinum, og sandurin er sera vælegnaður til eplavelting

Aldargamla bygðin hevur eina áhugaverda kirkjusøgu, tí her hava verið seks kirkjur seinastu 900 árini.

Sambært keldum er fyrsta kirkjan á Sandi bygð um ár 1100, og nú um dagarnar hevði núverandi kirkjan 175 ár á baki.

Kálvur Lítli og Harra Klæmint

Nógvar sagnir eru knýttar til gomlu kirkjurnar á Sandi, og her eru í fyrsta lagi sagnirnar um Kálv Lítla og Clemen Laugesen Follerup, vanliga róptur Harra Klæmint.

Teir vóru báðir prestar á Sandi, men sambært "Sagnir og ævintýr" (Færøske folkesagn og æventyr) hjá Jacobi Jakobsen eru teir ikki kendir fyrri tað góða.

Kálvur Lítli var prestur á Sandi í 14. øld, og hann verður sagdur hava verið ein rættiligur óflýggjakroppur, og hann var eisini drápsmaður. Hann búði í prestagearðinum í Todnesi. Nærindis garðinum liggur aldargomul rætt, sum ber navnið Kálvmannarætt. Ein av synunum hjá Kálvi Lítla - Haraldur Kálvsson - var løgmaður í Føroyum tíðliga í 1400-talinum.

Tað eru rættiligar ræðusøgur, sum kunnu lesast um Kálv Lítla, hvussu hann fór við bygðarfólkinum og sínum nærmastu. Úr rúgvuni kunnu vit nevna eina av hesum søgum.

Tað var ilt millum Kálv og konu Harald, sum var sonur Kálv. Ein morgun, tá Haraldur var farin á flot, spurdi hin gamli hana, hvussu veðrið var. Hon svaraði, at "Fagurt veður er; gullið brakar undir fótunum!" Tað, sum Kálvur ikki visti, var, at konan meinti við frostið undir fótunum. Kálvur misskilti hana og segði, at "Háðar tú meg, so skal eg spotta teg" Síðan beyð hann arbeiðskonunum í Todnesi, at tær skuldu kynda ein stóran eld norðan fyri húsini í Todnesi. Hann ætlaði at brenna konu Haralds á báli. Men arbeiðskonurnar, ið kyndu, gjørdur tað ógvuliga treyðar og kyndu upp við mold, neytamykju og øllum ruski, at tað skuldi ikki kykna, men rúka dúgliga. Roykurin kom tá eisini at vera so óførur, at sjóbátarnir sóu hann. Sonur Kálvs var á tí miðinum, sum rópast Grynnan og er stutt uttan fyri Salthøvda og endan av Skúvoy. Tá Harald sá roykin, helt hann fyrri, at "Mestur hevst hin gamli okkurt at í dag!" Hann bað nú hinar rógva til lands og skundar undir sínar menn at seta fótur í bekk og toga í árarnar. Í urðini í Grótvík settu teir upp og í somu stund, sum Kálvur og menn hansara vildu hava konu Haralds úr klæðunum fyrri at koyra hana á bálið, kom Haraldur við sínari bátsskipan og gav pápanum homlubandið so dygt um ryggin. Tá segði Harald við pápa sín, at "Hevði tú ikki verið faðir mín, skuldi tú sjálvur farið á bálið".

Harra Klæmint var prestur á Sandi í 17. øld, árinum 1648-1688. Søgnin sigur, at hann hugsaði bara um at kráma jørð undir seg. Tá Klæmint kom til Føroya, bar hann lættliga sítt jarðargóðs á herðunum, men tá hann doyði, var hann ríkasti maður í Føroyum.

Minnið um hansara grískni livir enn í søgn og søgu, og tað var sjáldan, at hann ognuði sær jarðargóðs við heiðurligari atferð.

Harra Klæmint skuldi eiga 23 børn, men í skiftinum eftir prestin stendur, at hann "bert" átti 15 børn. Hann hugsaði meira um vinningin enn um prædikuna, og hann tók ikki móti peningi sum gjald frá nøkrum manni, bert ímóti jørð.

Tað vóru hungursár í Sandoynni um tað mundi, tá Harra Klæmint var prestur, og tí heittu fólk ofta á prest í neyð teirra. Kom maður hungurssvøltur til hansara at fáa

ein lítlan bita, noyddist maðurin at gjalda við nógvari jørð fyrri tað, hann fekk frá presti.

Tær seks kirkjurnar

Tað er ikki greitt, hvar fyrsta kirkjan í Føroyum hevur staðið. Søgnin sigur, at tað var Sigmundur Brestisson, sum kristnaði Føroyar, og at sonevndi Sigmundarsteinurin var partur av kirkjuni, sum Sigmundur skal hava reist í Skúvoy.

Tað er tó á Sandi, at vit finna elstu kirkjuna í Føroyum. Undir einum útgrevstri undir Sands kirkju funnu fornfrøðingar leivdir frá ikki

færri enn seks eldri kirkjum.

Keldur siga, at í niðastu flánni var tað, sum rópt verður steyrabol, steinseting og grundarsteinur frá einari stavkirkju, ið verður mett at stava frá teirri fyrstu kristnu tíðini í Føroyum - ella frá umleið ár 1000. Sjálvt kirkjurúmið var 5 x 4 metrar, kórið var 2,5 x 2 metrar, og dyrnar høvdu verið í vestara enda.

Onnur kirkjan á Sandi var nakað størri enn hin fyrra. Hetta var eisini ein stavkirkja við grótgardi uttanum, tó ikki í vestara enda. Henda kirkjan hevði sama snið sum grønlendsku miðaldarkirkjurnar úr

Hátíðarhald á Sandi

Nú Sands kirkja júst er farin um tey 175 árini, verður serstøk gudstænasta í kirkjuni sunnudagin komandi, har presturin seinastu stívliga tríati árinum, Jákup Reinert Hansen, fer at prædika, og fleiri kirkjulig umboð verða til steðar, eitt nú bispur og dómpróvtur.

Eftir gudstænastuna verður bjóðað til suppu, kaffi, te og køkur.

Vit kunnu leggja aftrat, at nú Jákup Reinert Hansen hevur tænt Sandoyar Prestagjaldi gjøgnum so mong ár og er farin í annað starv, hava kirkjuráðini í Sandoyar prestagjaldi innstillað Havstein Klein at røkja prestaembætið.

Tað verður mentamálaráðharrin, Bjørn Kalsø, sum fer at seta nýggja prestin í starv annan sunnudag í advent, og áðrenn

Sandoyar prestagjald fær nýggjan prest, fer Bøgesvang, prestur, at røkja embætið í prestagjaldinum.

Nýggi presturin í Sandoyar Prestagjaldi er sonur Jóhannu og Lassa Klein í Saltangará. Navnið hevur hann eftir øðrum abbanum, pápa Jóhannu.